

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

 доц. Світлана ПОПИЧЕНКО

ПРОГРАМА
ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ «ПСИХОЛОГІЯ»

Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за спеціальністю   012 Дошкільна освіта
галузі знань   01 Освіта/Педагогіка
Освітня програма: Дошкільна освіта. Психологія

(заочна форма навчання)
(423з група)

Пояснювальна записка

Програму випускного екзамену укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівця за освітнім ступенем «Бакалавр» зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта», освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта. Психологія», термін навчання (2 р. 10 м.).

Випускний екзамен «Психологія» призначений для визначення теоретичної та практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань.

Програма та порядок проведення випускного екзамену визначається «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та іншими нормативно-правовими документами.

Програма включає перелік питань з дисциплін загального та професійного циклу підготовки, передбачених навчальними планами, підготовки фахівців зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта», освітньо-професійної програми Дошкільна освіта. Психологія: «Методика роботи практичного психолога», «Експериментальна психологія», «Психологічна служба в закладах освіти», «Психодіагностика та психокорекція дітей».

Основною метою випускного екзамену «Психологія» є перевірка залишкових знань та вмінь студентів.

Випускник повинен володіти такими компетентностями:

- здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно-зорієнтоване спілкування з батьками;
- здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими;
- генерувати нові ідеї. Бути готовим проявляти ініціативу і приймати доцільні та відповідальні рішення в проблемних ситуаціях; діяти в нестандартних ситуаціях і нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення;
- здатність до взаємодії з батьківською спільнотою, налагодження соціально-психологічного патронажу, психологічних знань серед широких верств населення;
- надавати допомогу вихователям щодо вибору методик діагностування досягнень у розвитку дітей з різних розділів програм навчання та виховання. Аналізувати та оцінювати отримані результати, інтерпретувати та розробляти індивідуальні корекційно-розвивальні програми для дітей у нормі та з відхиленнями в психофізичному розвитку;

- розробляти шляхи формування сприятливого соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі, управляти конфліктною ситуацією, застосовувати структурні і міжособистісні методи подолання і попередження конфліктів.

- здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел. Володіти практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань;

- знати особливості та реалізувати методику роботи практичного психолога у закладах освіти різного типу (заклад дошкільної освіти, школа, позашкільні заклади освіти, заклад інтернатного типу);

- організовувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних, науково обґрунтованих, традиційних та інноваційних засобів, методів, прийомів, технологій. Створювати максимально сприятливі умови для розвитку, навчання і виховання дітей;

- професійно самовдосконалюватися: професійна самоосвіта, особистісне зростання, проектування подальших особистих освітньо-професійних траєкторій.

Випускник повинен знати:

- основні державні документи з організації психологічної служби в системі освіти України (Положення про психологічний кабінет, Етичний кодекс практичного психолога, Положення про психологічну службу в системі освіти України), правові та нормативні акти з питань розвитку, навчання і виховання дітей раннього та дошкільного віку;

- понятійний апарат та актуальні проблеми психології;

- тенденції, закономірності розвитку психології та специфіку, пріоритети сучасної вітчизняної психологічної думки;

- методи психологічної діагностики розвитку, навчання та виховання дошкільників;

- психологічні відмінності у формально-динамічних, предметно-змістових та духовно-світоглядних властивостях між людьми та співвідносити їх з відповідними концепціями та класифікаціями;

- особливості консультативної, психокорекційної та педагогічної роботи з особами різних психологічних типів;

- особистісних передумов та схильності особистості до ескалації конфліктів;

- засобів регуляції та профілактики конфліктів;

- конфліктогенів спілкування та їх ролі у виникненні та прогнозуванні конфліктогенності особистості;

- психотехнологій вирішення конфліктів;

- специфіку, історію становлення та методи диференціальної психології як окремої галузі психологічного знання; теоретичні основи аналізу індивідуально-психологічних відмінностей між людьми;
- сучасні уявлення про джерела індивідуальних відмінностей (впливу факторів спадковості та середовища в їх формуванні).

Випускник повинен вміти:

- вести документацію практичного психолога; визначати пріоритетні напрями роботи психолога в освітніх закладах, застосовувати на практиці вміння з основних видів діяльності практичного психолога;
- планувати, організовувати та результативно здійснювати освітньо-виховну роботу з дошкільниками з урахуванням сучасних психологічних досліджень;
- застосовувати знання з психології в процесі організації предметно-практичної та предметно-художньої діяльності вихованців, розвитку мови і мовлення, елементарних математичних уявлень тощо;
- здійснювати психологічну діагностику знань та умінь дошкільників з різних розділів програми розвитку, навчання і виховання дітей раннього та дошкільного віку;
- забезпечувати своєчасне і систематичне вивчення психофізичного, соціального розвитку дітей, мотивів їх поведінки і діяльності з урахуванням вікових інтелектуальних, фізичних, статевих та інших індивідуальних особливостей дітей;
- узагальнювати та впроваджувати кращий психологічний досвід у власній роботі з дітьми;
- підвищувати професійний рівень, психологічну компетентність;
- здійснювати психолого-корекційний вплив на дітей, які мають певні відставання в розвитку чи знаходяться в кризовому стані та конфліктних ситуаціях;
- сприяти взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї у вирішенні завдань всебічного розвитку дошкільників.
- проводити психологічний аналіз та кваліфікувати конфлікт;
- визначати та здійснювати психологічні заходи щодо психодіагностики та прогнозування конфліктів у групах, колективах та організаціях;
- прогнозувати конфліктний «потенціал» особистості щодо ескалації конфліктів;
- розпізнавати об'єктивні та суб'єктивні причини конфліктів, необхідні та достатні умови виникнення конфлікту; розрізняти конфліктну ситуацію та конфлікт; орієнтуватись в динаміці конфлікту;
- прогнозувати наслідки конфліктів;

- здійснювати порівняльний аналіз диференціально-психологічних концепцій, теорій, дослідницьких підходів;
- визначати індивідуально-психологічні особливості особистості, їх походження, здійснювати диференційно-психологічний аналіз поведінки індивіда;
- інтегрувати різноманітні дані про індивідуально-психологічні властивості досліджуваної людини в єдине цілісне уявлення про її індивідуальність, складати психологічну характеристику особистості;
- аналізувати власну психологічну індивідуальність та її прояви;
- застосовувати знання про індивідуально-психологічні відмінності у практиці психологічної роботи: у профдборі, в управлінні, у роботі психолога-діагноста, у педагогіці, бізнесі, політиці, психологічному консультуванні, психокорекції, коучингу та інших сферах діяльності практичного психолога.
- здійснювати психологічний супровід в закладі дошкільної освіти як умови реалізації освітньо-виховних завдань навчання і виховання дошкільників.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
знань і вмінь студентів

Сума балів за тестові завдання	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для випускного екзамену	Характеристика відповідей студента
90-100	A	відмінно	Обсяг правильно розв'язаних завдань становить 90-100 %. Студент володіє вміннями і навичками розв'язування складних, нестандартних тестових завдань як обов'язкового так і підвищеного рівнів, демонструє розуміння змісту навчального матеріалу, Розв'язувані завдання правильні, обґрунтовані і раціональні.
82-89	B	дуже добре	Обсяг правильно розв'язаних завдань становить понад 82-89 %. У розв'язаних тестових завданнях зустрічаються окремі неточності і незначні помилки, які суттєво не впливають на правильність відповіді.
75-81	C	добре	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 75-81 %. Студент добре володіє вміннями і навичками розв'язування нескладних тестових завдань, демонструє розуміння змісту навчального матеріалу, знає властивості понять і вміє обґрунтовувати їх істинність, вміє логічно мислити, робити правильні умовиводи і судження.
69-74	D	достатньо	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 69-74 %. Студент задовільно володіє вміннями і навичками розв'язування нескладних тестових завдань. У відповідях на запитання тесту допускаються несуттєві недоліки та помилки.

60-68	E	задовільно	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 60-68 %. Відповіді на питання тесту носять фрагментарний характер, свідчать, що студент відтворює знання поверхово, на рівні запам'ятовування, не вміє застосовувати їх в змінених умовах, міркує шаблонно.
35-59	FX	незадовільно	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить 35-59 %. У студента відсутні просторова уява, знання, вміння і навички для розв'язування поставлених завдань.
1-34	F	незадовільно	Обсяг розв'язаних тестових завдань становить менше 34 %. Студент не усвідомлює змісту запитань тесту, його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання або відсутня зовсім, не вміє міркувати.

СТРУКТУРА ОЦІНКИ

Тестові запитання від 1 до 100 мають чотири варіанти відповіді, серед яких лише одна правильна. Необхідно вибрати правильний варіант відповіді (а, б, в, г) та позначити її в бланку відповіді біля номера завдання.

Загальна оцінка за тестові запитання оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів, де кожна правильна відповідь становить 1 бал. Загальний бал оцінювання рівня знань студента вираховується згідно кількості правильних відповідей.

ЗМІСТ ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ «ПСИХОЛОГІЯ»

МЕТОДИКА РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Тема 1. Зміст, завдання та правовий статус роботи практичного психолога в освіті

Завдання та зміст практичної психології в освіті. Завдання практичних психологів у сфері освіти. Зміст роботи практичного психолога. Права і обов'язки практичного психолога. Етичний кодекс психолога. Етичні й професійні принципи роботи практичного психолога.

Тема 2. Психологічна готовність та професійна компетентність практичного психолога

Компоненти психологічна та професійної готовності практичного психолога Характеристика професійних якостей психолога-практика. Структура професійних здібностей у спілкуванні. Етапи професійного розвитку психологів. Типологія помилок у роботі практичного психолога.

Тема 3. Особливості, завдання та функції роботи практичного психолога у закладі дошкільної освіти

Специфіка роботи практичного психолога у закладі дошкільної освіти. Завдання і функції психолога у закладі дошкільної освіти. Діагностична робота психолога. Участь психолога у виховному процесі. Корекційно-відновлювальна й розвивальна робота практичного психолога. Консультативна робота практичного психолога у закладі дошкільної освіти. Роль практичного психолога в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти. Основні напрямки діяльності, планування та звітність. Кабінет практичного психолога. Психолого-педагогічний супровід.

Тема 4. Специфіка роботи психолога з дітьми раннього віку

Роль практичного психолога в організації адаптації дітей до нових соціальних умов. Організація і проведення індивідуальних обстежень. Знайомство з історією психічного розвитку дитини та аналіз результатів обстежень. Роль психолога у забезпеченні емоційного комфорту дітей у дошкільному закладі.

Тема 5. Типові проблеми у психічному розвитку дітей дошкільного віку та їх корекція

Характеристика психологічного супроводу дітей дошкільного віку. Методи вивчення взаємин дітей та їх соціальної поведінки. Поняття про агресію та агресивність у дітей, причини їх появу. Методи роботи практичного психолога

з сором'язливими та тривожними дітьми, імпульсивними, невпевненими, замкнутими і т.д. Корекція та профілактика типових проблем у психічному розвитку дітей дошкільного віку.

Тема 6. Організація роботи практичного психолога по забезпеченню готовності дитини до навчання

Основні проблеми та завдання роботи практичного психолога по забезпеченню психологічної готовності дітей до школи. Організаційно-методична робота практичного психолога з визначення готовності дітей до навчання. Особливості діагностики готовності до школи у психології. Методика дослідження готовності дітей до школи. Інструментарій. Ознаки неготовності дитини до школи. Психолого-педагогічні характеристики дітей, віднесених за підсумками тестування до різних груп.

Тема 7. Специфіка роботи психолога у загальноосвітніх навчальних закладах. Психологічний супровід дітей початкової школи

Шкільний психолог і його позиції у педагогічній системі ЗЗСО. Напрями, цілі та завдання діяльності шкільного психолога у початковій школі. Молодший шкільний вік: адаптаційні, навчальні, поведінкові труднощі. Поняття шкільної дезадаптації, її прояви, причини, корекційні заходи. Зміст та методика корекції страхів і тривожності у молодших школярів.

Тема 8. Робота практичного психолога з підлітками

Основні психологічні проблеми дітей середнього шкільного віку. Психологічний супровід невстигаючих школярів. Причини неуспішності. Завдання, мета і форми роботи психолога з підлітками. Психологічна характеристика підліткової кризи. Методи роботи практичного психолога з підлітками, що схильні до суїцидальної поведінки. Девіантна поведінка підлітків та її профілактика.

Тема 9. Робота практичного психолога зі старшокласниками та у закладах інтернатного типу

Психологічний супровід школярів у старших класах. Особливості змісту роботи практичного психолога зі старшокласниками. Методика профорієнтаційної роботи практичного психолога зі старшокласниками. Специфіка роботи практичного психолога у закладах інтернатного типу. Соціально-педагогічна занедбаність дітей та методи її подолання.

Тема 10. Робота психолога з педагогічним колективом та батьками

Зміст та форми консультативної роботи психолога з учителями. Професійна спрямованість та професійні деформації педагогів. Психопрофілактична та просвітницька робота психолога з педагогічним колективом. Взаємодія практичного психолога з педагогами та батьками. Основні завдання та методи роботи психолога з батьками. Корекційно-профілактична робота з педагогами та батьками.

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Тема 1. Українська практична психологія

Визначення практичної психології. Розвиток практичної психології як науки. Види діяльності практикуючих психологів у різних галузях суспільної практики. Специфіка і взаємозв'язок наукової, практичної та побутової психології. Національна система соціально-психологічної служби, її завдання та структура.

Тема 2-3. Основи організації психологічної служби в системі освіти України

Історія розвитку психологічної служби системи освіти. Структура психологічної служби системи освіти: психологічна служба навчально-виховного закладу, центри практичної психології відповідного рівня (районного, обласного, державного). Основні завдання та види діяльності психологічної служби системи освіти. Діагностика: соціальне і психолого-педагогічне обстеження всіх учасників навчально-виховного процесу; моніторинг змісту та умов індивідуального розвитку дітей та підлітків, визначення причин, що утруднюють розвиток та навчання.

Тема 4-5. Організація діяльності практичного психолога

Основні нормативно-законодавчі документи в роботі психологічної служби. Вимоги до роботи практичного психолога. Принципи роботи практичного психолога. Індивідуальний підхід як основний принцип діяльності практичного психолога.

Тема 6-7. Напрямки діяльності практичного психолога

Перспективні та актуальні напрямки діяльності практичного психолога. Завдання пов'язані з вирішенням зазначених цілей. Основні види діяльності практичного психолога: просвітницько-пропагандистська пропедевтична і профілактична робота; психодіагностика, психологічне консультування; психодіагностика і прогностика; психокорекція, психотерапія та соціально-психологічна реабілітація.

Тема 8-9. Особливості діяльності психолога в закладі дошкільної освіти

Практичний психолог у дошкільному закладі. Основні напрямки роботи практичного психолога з дітьми дошкільного віку. Специфіка діагностичної роботи на різних вікових етапах розвитку дошкільників. Напрямки та форми превентивної та консультативної роботи практикуючого психолога з батьками, вихователями з питань проблемної поведінки дошкільника. Участь психолога у медико-психолого-педагогічній комісії. Види документації практикуючого психолога в дошкільному навчально-виховному закладі.

Тема 10. Основні види діяльності практичного психолога Моніторинг розвитку особистості. Складові психологічної готовності дитини до навчання. Основні психологічні новоутворення підліткового віку. Соціально-психологічний клімат групи. Девіантна поведінка. Причини девіантної поведінки неповнолітніх, підлітків та засоби її профілактики. Профілактика суїциду серед дітей та учнівської молоді.

Тема 11. Особливості діяльності психолога у професійно-технічних училищах та закладах вищої освіти Основні напрямки діяльності психологічної служби вищої школи. Основні функції та умови ефективної діяльності психологічної служби ЗВО. Основні складові типової структури психологічної служби професійно-технічного училища та ЗВО. Специфіка діагностичної роботи психолога у ЗВО. Проблеми адаптації до умов навчання. Сутність поняття особистісного зростання фахівця.

Тема 12. Особливості діяльності психолога в позашкільних закладах

Освіти Специфіка роботи психологічної служби позашкільного закладу. Особливості впливу психолога на розвиток творчої особистості гуртківця. Методи психологічної роботи в умовах позашкільного закладу. Права та обов'язки позашкільного психолога. Специфіка роботи психолога в закладах інтернатного типу. Обладнання кімнати психологічного розвантаження у позашкільному закладі.

ПСИХОДІАГНОСТИКА ТА ПСИХОКОРЕКЦІЯ ДІТЕЙ

Тема 1. Загальні поняття про педагогічну та психологічну діагностику, їх сутність та зв'язок з іншими науками

Виникнення і етапи розвитку діагностики. Розвиток вітчизняної галузі психологічної діагностики. Завдання і функції педагогічного та психологічного діагностування.

Тема 2. Класифікація діагностичних методик

Види діагностичних методик. Адаптація іноземних, іншомовних тестів.

Тема 3. Основні вимоги до діагностичних тестів

Стандартизація процедури експерименту. Надійність психодіагностичних тестів. Валідність тестів. Достовірність психодіагностичних тестів.

Тема 4. Організація і проведення психолого-педагогічного діагностування

Послідовність проведення обстеження. Перемінні (фактори), що впливають на результати психологічного обстеження. Сучасні технології забезпечення об'єктивності діагностичного обстеження.

Тема 5. Психодіагностика розвитку дітей раннього та дошкільного віку

Процедура обстеження дітей раннього віку в період адаптації до дошкільного закладу. Діагностика загального розвитку дітей раннього віку. Діагностика розвитку дітей дошкільного віку. Обстеження емоційного комфорту дітей та їх психічного стану.

Тема 6. Психологічна діагностика і освіта

Завдання і функції діагностики шкільного розвитку. Класифікація психолого-педагогічних проблем розвитку школярів. Процедура визначення психологічної готовності до шкільного життя.

Тема 7. Основи психологічної корекції

Психологічна корекція як сфера діяльності психолога. Види психокорекції. Основні завдання і принципи психокорекційної роботи. Фактори, що впливають на ефективність психокорекційної роботи. Принципи побудови корекційних програм та їх структура.

Тема 8. Особливості складання корекційно-розвивальних програм

Принципи побудови корекційних програм. Види корекційних програм. Структура корекційної програми. Основні вимоги до складання психокорекційних програм.

Тема 9. Методи психокорекційної роботи

Загальна характеристика ігротерапії. Основні види та форми ігротерапії. Характеристика видів арт-терапії та її завдань. Методи корекції поведінки дитини.

Тема 10. Корекційна робота психолога в освітніх закладах

Основні напрямки корекційної роботи практичного психолога в дошкільних закладах. Типові проблеми в розвитку дітей дошкільного віку і їх корекція. Організація і проведення психокорекційної роботи в школі. Корекція психологічних девіацій у поведінці школяра

Тема 11. Психолого-педагогічна корекція стосунків між дітьми та дорослими

Характер стосунків батьки-діти у сучасних сім'ях. Сім'я як об'єкт психокорекційного впливу. Напрямки сімейної психокорекційної роботи. Методики корекції сімейних стосунків між дитиною і дорослим.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Тема 1. Наукове дослідження, його принципи та структура

Поняття про експериментальну психологію як науку. Предмет і завдання експериментальної психології. Основні підходи до отримання знань про людину та оточуючий її світ. Загальне уявлення про наукове дослідження та його види. Принципи та етапи психологічного дослідження психіки.

Тема 2. Становлення експериментальної психології. Дослідницькі стратегії в експериментальній психології: описова, кореляційна, маніпулятивна. Передумови становлення експериментального методу. Визрівання ідеї виміру психічних явищ (середина XVIII – середина XIX ст.). Оформлення психології як експериментальної науки. Розвиток експериментальної психології наприкінці XIX – початку XX ст. Сучасні дослідження в експериментальній психології.

Тема 3. Класифікація методів психологічного дослідження. Неекспериментальні емпіричні методи

Загальне уявлення про систему методів у психології. Класифікація методів психологічного дослідження. Метод спостереження в психології. Властивості наукового спостереження. Послідовність здійснення наукового спостереження його основні характеристики. Соціально-психологічний метод дослідження. Соціометрія як різновид соціально-психологічного методу. Інтерв'ювання як різновид усного опитувального методу. Види інтерв'ю. Послідовність проведення інтерв'ю. Телефонне опитування як різновид інтерв'ю. Анкетування як різновид письмового опитувального методу. Композиція анкети. Види анкетування. «Архівні» методи психологічного дослідження. Контент-аналіз як експертно-діагностична процедура психологічного дослідження.

Тема 4. Організаційні методи психологічного дослідження. Вимірювання як методи психологічного дослідження

Порівняльний організаційний метод. Порівняльно-вікові дослідження. Етапи роботи. Комплексний організаційний метод. Лонгітюдний організаційний метод. Історія становлення. Типи лонгітюдних методів. Метод поперечних зрізів. Сутність теорії вимірювань. Процедури, етапи та види психологічного вимірювання. Процес шкалювання і характеристика шкал.

Тема 5. Психологія і етика психологічного експериментального дослідження

Об'єктна специфіка психологічного експерименту як емпіричного дослідження. Експериментальне спілкування. Експериментатор, його особистість та діяльність. Досліджуваний, його діяльність в експерименті. Особистість досліджуваного і ситуація психологічного експерименту. Етичні аспекти експериментальних досліджень.

Тема 6. Характеристика психологічного експерименту. Підготовчий етап експериментального дослідження

Експеримент як метод психологічного дослідження. Основні нормативи експериментальної діяльності. Типи та різновиди експериментів. Наукова проблема, актуальність і мета експериментального дослідження. Стратегія і програма експериментального дослідження. Постановка завдань, визначення об'єкта і предмета експериментального дослідження психологічного дослідження. Висунення гіпотез і їх класифікація. Експериментальна вибірка. Способи моделювання вибірки.

Тема 7. Експериментальні змінні та способи їх контролювання. Валідність експериментального дослідження

Поняття експериментальної змінної. Ознаки причинного зв'язку між двома явищами. Незалежна змінна її види. Залежна змінна. Характеристики формально-динамічних (просторово-часових) параметрів змінної. Варіанти відношень між залежними змінними. Способи контролю впливу зовнішніх змінних на результат експерименту. Сутність валідності експериментального дослідження. Внутрішня валідність експерименту. Чинники, які загрожують внутрішній валідності. Загальні способи контролювання загроз внутрішній валідності експерименту. Зовнішня валідність експерименту. Чинники, які загрожують зовнішній валідності. Загальні способи контролювання загроз зовнішній валідності експерименту.

Тема 8. Планування експерименту. Плани істинних експериментів

Підходи до визначення сутності планування експерименту. Класифікації експериментальних планів. Плани з однією незалежною змінною. План для двох рандомізованих груп з тестуванням після експериментального випробування. План для двох рандомізованих груп з попереднім і підсумковим тестуванням. План Соломона (план для чотирьох рандомізованих груп з контролем ефектів попереднього тестування). Плани з кількома незалежними змінними: факторні експериментальні плани; експериментальні інтраіндивідуальні плани.

Тема 9. Доекспериментальні, квазіекспериментальні та неекспериментальні плани

Доекспериментальні плани. Дослідження поодинокого випадку. План з попереднім та підсумковим тестуванням однієї групи. Порівняння статистичних груп або план для двох нееквівалентних груп з тестуванням після випробування. Квазіекспериментальні плани. Плани експериментів для нееквівалентних груп. Плани дискретних часових серій для однієї групи. Неекспериментальні плани. Типи кореляційних досліджень та їх характеристика. Дослідження типу Ex – post – facto. Тестування як різновид процедури вимірювання властивостей об'єкта.

Тема 10. Інтерпретація та оформлення результатів наукового дослідження

Поняття про дані дослідження та їх класифікація. Процедура збору даних та фіксації експерименту. Обробка даних дослідження. Інтерпретація результатів. Пояснення та узагальнення. Вимоги до висновків дослідження. Форми подання результатів наукового дослідження. Оформлення наукової статті. Виконання та оформлення курсових і дипломних робіт з психології.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Агресія. Анексія. Конфлікт. Соціально-педагогічна та психологічна відповідь на виклики для дітей : методичні рекомендації для педагогів дошкільних навчальних закладів. К. : Агентство “Україна”. 2016. 100 с.
2. Галян О. І, Галян І. М. Експериментальна психологія: навч. посібн, Київ: Академвидав, 2012. 400 с.
3. Гаркавенко З. О. Методичні рекомендації керівнику навчального закладу щодо діяльності психологічної служби. Київ : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015. 79 с.
4. Дука Т. М. Психологічна служба в закладах освіти : навч.-метод. посіб. / уклад. : Т.М. Дука . Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 192 с.
5. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія [Текст] : модульний навч. посіб. для студ. ВНЗ за напрямом підготовки 6.030103 "Практична психологія" / Т. В. Дуткевич ; МОН України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, Ф-т корекційної та соціальної педагогіки і психології [та ін.]. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 303 с.
6. Карпенко Н. В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя) [Текст] : навч. посіб. : [рек. як навч. посіб. для студ. ВНЗ] / Н. В. Карпенко ; МОН України. 3-тє вид., стер. Київ : Каравела, 2019. – 247 с.
7. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. Максименко. К.: Центр учбової літератури, 2019. 360 с.
8. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: навчально-методичний посібник; В 2 т. / За ред.. В.Г.Панка, І.І.Цушка. К.: Ніка-Центр, 2005. Т.1. 328 с.; Т.2. 284 с.
9. Основи психокорекції : навч.-метод. посіб. / [уклад. Н. І. Скрипник]. Умань : ПП Жовтий, 2014. 108 с.
10. Панок В. Г. Психологічна служба : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ Друкарня Рута, 2012. 488 с.

11. Панок В. Г., Острова В. Д. Психологічна служба вищого навчального закладу (організаційно-методичні аспекти). К. : «Освіта України», 2010. 230 с.

12. Психологічна служба в системі освіти: Курс лекцій. / Укладач: І. С. Загурська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 166 с.

13. Психолого-педагогічна діагностика : навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т дошкільної та спец. освіти; уклад. Н. І. Скрипник. Умань : Візаві, 2020. 135 с.

14. Соціально-педагогічна діагностика дітей та родин, які опинились в складних життєвих обставинах : методичні рекомендації / автори-упор. В. Г. Панок, В. Д. Острова. К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2016. 68 с.

Програму випускного екзамену схвалено на засіданні кафедри психології та педагогіки розвитку дитини протокол № 2 від 28.09.2023 р.

В. о. завідувача кафедри

Леся КАРНАУХ

Програму випускного екзамену погоджено навчально-методичною радою факультету дошкільної та спеціальної освіти протокол № 2 від 18.10.2023 р.

Голова ради

Ольга БУТЕНКО